

Bestuurlijke Netwerkaart

Oppervlaktewater en keringen Vlaanderen

Nederlandse Academie
voor Crisisbeheersing en Brandweerzorg
Postbus 7010
6801 HA Arnhem
Kemperbergerweg 783, Arnhem
www.nipv.nl
info@nipv.nl
026 355 24 00

Colofon

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg kan de samensteller geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade ontstaan door eventuele fouten c.q. onvolkomenheden in deze publicatie.

Om deze publicatie te kunnen blijven ontwikkelen en verbeteren, ontvangen wij graag commentaar en suggesties ter verbetering. Vragen of opmerkingen kunt u sturen naar info@nipv.nl, onder vermelding van Bestuurlijke Netwerkkarten.

© Nederlands Instituut Publieke Veiligheid (NIPV) en provincie Noord-Holland, 2025

Auteur(s)	Merijn ten Dam
Contactpersoon	Merijn ten Dam

Datum	2025
Status	Handboek - werkversie
Versie	202511

Wij hechten veel belang aan kennisdeling. Delen uit deze publicatie mogen dan ook worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding.

Oppervlaktewater en keringen Vlaanderen

Crisistypen	> (dreigend) hoogwater > (dreigende) waterverontreiniging
Bevoegd gezag	> Vlaams departement Leefmilieu, Natuur en Energie > Vlaams departement van Openbare Werken en Mobiliteit > Waterbeheerders waterwegen: Vlaams Gewest, Agentschap Vlaamse Waterwegen > Waterbeheerders onbevaarbare waterlopen: Agentschap Vlaamse Milieumaatschappij, provincie of gemeente > Gouverneur of burgemeester > Bestuur van watering / polder rampenbestrijding: > Burgemeester > Gouverneur > Minister Binnenlandse Zaken (federaal)
Soorten maatregelen	> Maatregelen van waterhuishoudkundige aard > Maatregelen tegen waterverontreiniging > rampenbestrijding (<i>noodplanning</i>) bij (dreigende) overstromingen >

Beheer algemeen

- > Het beheer van oppervlaktewaterlichamen en waterkeringen ('waterbeheer') betreft de zorg van waterstaatkundige aard, met name gericht op de waterkwantiteit (niet te veel en niet te weinig) en de vervulling van maatschappelijke functies, met inbegrip van vaarwegbeheer.
- > Waterbeheer moet worden onderscheiden van nautisch beheer (verkeersmaatregelen).
- > Het waterbeheer in België is de verantwoordelijkheid van de Gewesten. In het Vlaams Gewest is het waterbeheer versnipperd en moet onderscheid gemaakt worden tussen waterwegen en onbevaarbare waterlopen. Bij onbevaarbare waterlopen is er ook nog

onderscheid in categorieën en bij de kleinere waterlopen of ze wel of niet in het ambtsgebied van een watering of een polder vallen.

Beheer waterwegen

- > Het waterbeheer van de waterwegen wordt in Vlaanderen uitgevoerd door:
 - Afdeling Maritieme Toegang van het departement van Openbare Werken en Mobiliteit voor alle maritieme toegangswegen tot de zeehavens van Antwerpen, Gent, Oostende en Zeebrugge.
 - Het Agentschap De Vlaamse Waterweg voor de rest van Vlaanderen..

- > De waterbeheerders van bevaarbare waterwegen zijn tevens nautisch beheerder

Beheer onbevaarbare waterlopen

- > Het beheer van de onbevaarbare waterlopen is ingedeeld in drie categorieën:
 - Het agentschap Vlaamse Milieumaatschappij van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie beheert de waterlopen van de eerste categorie (de grootste);
 - De provincies zijn bevoegd voor de waterlopen van de tweede categorie;
 - En de gemeenten zijn bevoegd voor de waterlopen van de derde categorie;
 - In geval de tweede en derde categorie waterlopen in het beheergebied vallen van een watering of polder, is de watering of polder bevoegd (zie hieronder).

Lokaal waterbeheer (polders en wateringen)

- > Voor polders zijn polderbesturen ingesteld. Voor gebieden waar een normale landbouwuitbating onmogelijk is zonder specifiek waterbeheer of waar vaak wateroverlast voorkomt, zijn wateringen opgericht. Ze hebben beide een eigen bestuur.
- > De wateringen en polders (in totaal 56 in Vlaanderen) beheren binnen hun ambtsgebied de tweede en derde categorie onbevaarbare waterlopen.
- > De primaire taak van de wateringen en polders is het waterloopbeheer en waterpeilbeheer in hun gebied. Tevens beschermen zij het gebied tegen wateroverlast en tijdens dreigende overstromingen en hoog water organiseren zij verdedigingswerken.
- > De bestendige deputatie van de provincie kan de watering of polder opdracht geven tot het nemen van maatregelen. Behoudens spoed is daarbij voorafgaande instemming van de minister noodzakelijk.

- > De bestuurders van de wateringen en polders zullen bij dreigende overstromingen op locatie maatregelen nemen. De bestuurders van de polders kunnen daarbij de burgemeester verzoeken om mensen en materieel te vorderen.

Keringen

- > De waterbeheerders zijn in het kader van het regulier onderhoud verantwoordelijk voor eventuele herstel of versteviging van de oevers en de dijken van de in hun beheer zijnde waterwegen of waterlopen.
- > De gewestelijke waterbeheerders (de gewestelijke beheerders van de vaarwegen en van de eerste categorie onbevaarbare waterlopen) kunnen alle noodzakelijke waterkeringswerken uitvoeren (het aanleggen, verhogen, versterken en onderhouden van waterkeringen, zijnde iedere natuurlijke hindernis of kunstmatige constructie om het water te bedwingen,) inclusief ten aanzien van keringen in het beheersgebied van lokale beheerders (provincies, gemeenten, polders en wateringen) en alle noodzakelijke geachte de aanleg of aanpassing van (nood)overstroomgebieden.
- > In dringende gevallen mogen de gewestelijke waterbeheerders met de uitvoering van de werken beginnen onmiddellijk nadat de betrokken burgemeesters daarover in kennis zijn gesteld.

Hoogwater & overstromingen

- > Naast maatregelen van waterhuishoudkundige aard (zoals sluiten keringen) en maatregelen inzake de scheepvaart, zijn maatregelen in het kader van de rampenbestrijding (crisisbeheer) vereist voor de aanpak van de gevolgen, zoals:
 - evacuatie van mensen, vee, bedrijfsvoorraden
 - hulp aan achtergeblevenen

- beveiligen en bewaken geëvacueerde gebieden
- > Deze maatregelen worden genomen door het bevoegd gezag in het kader van de 'noodplanning', de burgemeester, de gouverneur of de (federale) minister van Binnenlandse Zaken, in de daarvoor bestaande crisisstructuren (*zie bestuurlijke netwerkkaart Noodplanning België*). In tegenstelling tot het waterbeheer is de noodplanning een federale aangelegenheid. Dat laat onverlet dat in dergelijke noodsituaties ook (gewestelijke) waterbeheerders binnen hun bevoegdheden waterstaatkundige maatregelen zullen moeten blijven nemen.
- > De verantwoordelijke gewestelijke waterbeheerders (Agentschap Maritieme Dienstverlening en Kust, Agentschap Vlaamse Waterweg, Agentschap Vlaamse Milieumaatschappij) waarschuwen bij hoogwater en stormvloed het bevoegd gezag noodplanning en het Nationaal Crisiscentrum. De waterstanden en de waarschuwingen zijn integraal te vinden op waterinfo.be van de Vlaamse overheid.
- > Waterbeheerders sluiten zo nodig aan bij de crisistaven van de noodplanning als Energie deskundige/adviseur.
- > Als er sprake is van federale opschaling dan kan de minister van Binnenlandse Zaken, als voorzitter van de beleidsceel op federaal niveau, ook bevoegde ministers van de betrokken gewesten uitnodigen om deel te nemen (*zie verder Bestuurlijke Netwerkkaart Noodplanning België*).

Waterverontreiniging

- > De waterbeheerders zijn tevens verantwoordelijk voor de waterkwaliteit en treden op bij waterverontreiniging. Aanvullend kan ook het waterzuiveringsbedrijf of het bevoegd gezag milieu optreden. Zie hierna.

Waterzuivering

- > Aquafin beheert de zuiveringsinstallaties en zuivert het afvalwater in Vlaanderen.

Aquafin houdt toezicht op de lozingen van afvalwater dat onderworpen is aan een milieuvergunning.

- > Aquafin heeft tevens de taak om de oorzaken van eventuele waterverontreinigingen op te sporen en te adviseren over maatregelen voor de bescherming van wateren tegen verontreiniging.

Optreden bij onmiddellijk dreigende (water)verontreiniging door inrichtingen

- > Een exploitant is verantwoordelijk om elke preventieve, inperkings- en herstelmaatregel te nemen bij onmiddellijk dreigende milieuschade.
- > De afdeling Handhaving in de provincie, van het departement Omgeving kan een exploitant verplichten om dergelijke maatregelen te nemen, aanwijzingen geven, of de maatregelen zelf nemen ten laste van de exploitant.

Milieuovertredingen en -misdrijven

- > In geval sprake is van milieu-inbreuk of misdrijf kan de Milieu-Inspectie van departement Leefmilieu, Natuur en, of de provincie als de verontreinig plaatsvindt in onbevaarbare waterlopen van categorie 2 of 3, of de gemeente als de overtreding of misdrijf door een categorie 2 of 3 inrichting gepleegd is, bestuurlijke maatregelen nemen jegens de overtreder.
- > Ook de gouverneur van de provincie of de burgemeester of diens plaatsvervangers kunnen bestuurlijke maatregelen nemen.
- > Bestuurlijke maatregel kan bevel behelzen om maatregelen te nemen, activiteiten of werkzaamheden te beëindigen, of maatregelen te nemen ten laste van 'overtreder'.

Veiligheidsmaatregelen bij milieu-incidenten

- > Afgezien van het toezicht op maatregelen van exploitant bij onmiddellijk dreigende

milieuschade en afgezien van bestuurlijke maatregelen bij milieuovertredingen of misdaden, kunnen de gouverneur en de burgemeester, en toezichthouders op hun terrein, alle noodzakelijke veiligheidsmaatregelen nemen in geval van aanzienlijke risico voor mens en milieu.

- > Veiligheidsmaatregelen zijn maatregelen waarbij de bevoegde personen alle handelingen kunnen stellen of opleggen die zij onder de gegeven omstandigheden nodig achten om een aanzienlijk risico voor mens of milieu uit te schakelen, tot een aanvaardbaar niveau in te perken of te stabiliseren, waaronder:
 - de stopzetting of uitvoering van werkzaamheden, handelingen of activiteiten, ogenblikkelijk of binnen een bepaalde termijn;
 - het verbod op het gebruik of de verzegeling van gebouwen, installaties, machines, toestellen, transportmiddelen, containers, terreinen en alles wat zich daarin of daarop bevindt;
 - de hele of gedeeltelijke sluiting van een inrichting;
 - het meenemen, bewaren of verwijderen van daarvoor vatbare zaken, met inbegrip van afvalstoffen en dieren;
 - het niet-betreden of het verlaten (ontruimen) van bepaalde gebieden, terreinen, gebouwen of wegen.

Bilaterale afstemming Nederland-België

- > In geval van een dreigende verontreiniging van het natuurgebied “De Zwin” vanuit de Noordzee zijn afspraken gemaakt over de afstemming tussen de betrokken Vlaamse en Nederlandse partijen. De betrokken Vlaamse en Nederlandse (lokale) overheden overleggen met elkaar in geval van een (dreigende) verontreiniging van, of ramp in de Zwin, om te komen tot

gezamenlijke maatregelen (de regeling is verouderd).

Europese en internationale aspecten

- > Ter uitvoering van verdragen en Europese wetgeving en in het kader van de taken van internationale commissies voor de verschillende stroomgebieden (Rijn, Maas, Schelde, Eems) zijn afspraken gemaakt over alarmering en coördinatie.
- > Rijkswaterstaat wordt rechtstreeks geïnformeerd door zusterorganisaties in het buitenland.
- > Bij watertekort in de Maas vindt verdeling plaats conform het verdrag daarover en conform de besluitvorming in de Nederlands-Vlaamse Werkgroep Afvoerregeling Maas.
- > Daarnaast gelden Europese en internationale meld- en coördinatieplichten voor milieu-incidenten in het algemeen, zie de Bestuurlijke Netwerkaart milieu (Nederland).
- > Europese en internationale bijstand vindt plaats in het kader van de algemene rampenbestrijding, zie de Bestuurlijke Netwerkaart rampenbestrijding algemeen & handhaving openbare orde (Nederland).

